

Όλες οι επιστολές έχουν παραλήπτη τον Ν. Σεργίου και τοποθετούνται χρονικά λίγο μετά την έναρξη της επανάστασης (29.4.1905) έως τα τέλη του 1906 (30.11.1906). Η συλλογή αποτελεί σημαντικό ιστορικό τεκμήριο καθώς ορόσημα της επανάστασης (διαπραγματεύσεις στις Μουρνιές, Β' Συντακτική Συνέλευση, βομβαρδισμοί του ναυάρχου Ουρμπάνοβιτς, εκλογές 1906) αναπτύσσονται από τους ίδιους τους πρωταγωνιστές, ενώ καταγράφονται και άγνωστες πτυχές της δράσης των επαναστατών. Οι επιστολές του Βενιζέλου αναδεικνύουν τον πρωταγωνιστικό του ρόλο στην επανάσταση, προσφέροντας μοναδικές λεπτομέρειες σχετικά με τον σχεδιασμό και την οργάνωση της επανάστασης και τις παρασκηνιακές κινήσεις σε διπλωματικό επίπεδο. Πλήθος ονομάτων με ενεργό ρόλο στην επανάσταση αναφέρονται στις επιστολές όπως Φούμης, Σφακιανάκης, Στεργιάδης, Φωτεινός, Κοθρής, Μιχελεδάκης κ.α.

Ορισμένα αποσπάσματα των επιστολών του Ελ. Βενιζέλου παρατίθενται παρακάτω.

1.7.1905 ΘΕΡΙΣΣΟΣ

«Συγχαίρω θερμώς τους εν τω δήμω Αγ. Παρασκευής επαναστάτας και όλους τους κατοίκους του Δήμου δια την ηρωϊκήν διαγωγήν των κατά την προχθεσινήν επίθεσιν εκ μέρους των συνενωμένων Άγγλων και χωροφυλάκων και δια τον μετά το τέλος της συμπλοκής ταυτης γενόμενον υπ' αυτών αφοπλισμόν των χωροφυλάκων του σταθμού Αρκαλοχωριου... Φυσίγγια δυστυχώς δεν δυνάμεθα να σας στείλωμεν εντεύθεν όπου εξίσου σπανίζου. Έχομεν γράψει εν Αθήνας ιδίως μετά την τελευταίαν συμπλοκήν προς τους Ρώσους συνιστώντες την επείγουσα ανάγκην του εφοδιασμού ημών δια γυσιγγίων... Ο συνταγματάρχης ???... μας καλεί... Να συναντηθούν μετ' αυτών εις Μουρνιάν ... κρίνω ως πρώτο βήμα της βαθμιαίας αναγνωρίσεως μας από τους Ευρωπαίους»
Το κείμενο πρέπει να έχει υπαγορευτεί από τον Βενιζέλο (δεν έχει τη δική του υπογραφή)

24.1.1906 ΧΑΛΕΠΑ

Προπαρασκευαστικές ενέργειες για την επικείμενη έλευση της Διεθνούς Επιτροπής λίγες μέρες μετά τη σύνταξη της επιστολής (Φεβρ. 1906) που οδήγησε σε ρύθμιση του Κρητικού Ζητήματος. Προετοιμασία για την Συντακτική Συνέλευση.

«Η Διεθνής επιτροπή...με τους προξένους έρχεται εντός της εβδομάδος, δια να μελετήσει την κατάστασιν του τόπου & εισαγάγει τας αναγκαίας οικονομικάς και διοικητικας μεταρρυθμίσεις ..... οι ελπίδες που είχαν οι περί την Αρμοστείαν ότι θα κατορθώσουν να ματαιώσουν την έλευσιν της Επιτροπής δια να φανεί ότι ??? δεν ωφελήθει ο τόπος εκ του αγώνος του Θερίσσου... Ελπίζω πάντες οι φίλοι συναισθάνονται τη σπουδαιότητα των επικείμενων εκλογών της Συντακτικής Συνελεύσεως...»

27.1.1906 ΧΑΛΕΠΑ:

Οδηγίες και πυρετώδεις προετοιμασίες για την Συντακτική Συνέλευση, καταγραφή των δυνάμεων και προσπάθεια εξασφάλισης ψήφων

«Πρέπει να υπολογίσετε ποιες είναι οι σημερινές κατά δήμους δυνάμεις μας..... Εννοείτε ότι δεν πρέπει να διαστάσετε να προσλάβετε εις τον συνδυασμόν σας αν είναι τούτο αναγκαίον και στοιχεία τέως κυβερνητικά, έστω και αν δεν έχετε εμπιστοσύνην περί της μέλλουσας πορείας των..... Εις τους δύο δυτικούς νομούς Χανίων & Σφακίων, οι Αρμοστειακοί ούτε ένα βουλευτή θα επιτύχουν...έχομεν ήδη εξασφαλισμένους 26 εκ του νομού Χανίων & 12 εκ του νομού Σφακίων, εις αυτούς προστιθεμένων και των 6 μουσουλμάνων...Αυτός ο αριθμός των βεβαίων ημετέρων [βουλευτών] ανέρχεται εις 50. Χρειάζεται επομένως αριθμός 16 μόνον ακόμα βουλευτών όπως εξασφαλιστεί υπέρ ημών η πλειοψηφία...»

18.3.1906 ΧΑΝΙΑ

Ζυμώσεις και προσχωρήσεις στους συνδυασμούς, αγωνία αλλά και βεβαιότητα νίκης

«Ευχαρίστως σας αναγγέλλω ότι ο πλήρης θρίαμβος της αντιπολιτεύσεως εις τους δύο δυτικούς νομούς ήρχισεν επεκτεινόμενος και εις του νομού Ρεθύμνου...»

20.4.1906 ΧΑΛΕΠΑ

Αναφορά στον ναύαρχο Ουρμπάνοβιτς που από το ρωσικό πολεμικό « Χαμπρί» βομβάρδισε επανειλημμένως τις θέσεις των επαναστατών.

1.5.1906 ΧΑΝΙΑ

Ορισμός εκλογών για τις 14 Μαΐου,

«υπάρχει δε φόβος λαθροχειρίας εκ μέρους της Κυβερνήσεως, αφού τούτο γίνεται κατόπιν διεθνούς συνεννοήσεως... ο φόβος ότι θα γίνεται κατάχρησις δια του δικαστικού αντιπροσώπου είναι πράγματι σπουδαίος...»

21.5.1905 επιστολή από Θέρισσο από σημαίνοντα άνδρα της επανάστασης (δυσανάγνωστη υπογραφή) προς τον Ν. Σεργίου

«Αύριο πρόκειται να γίνει συνεδρίαση όπως απαντήσουμε εις τας Δυνάμεις. Πιθανότατα θα ζητήσουμε πολίτευμα Αν. Ρωμυλίας»

Εμ. Σφακιανάκης 6 επιστολές προς τον Ν. Σεργίου 29.4.1905, 6.5.1905, 19.6.1905, 1.7.1905, 17.7.1905, 23.7.1905

Στις επιστολές αυτές, γραμμένες λίγο μετά την έναρξη της επανάστασης του Θερίσου, γίνεται ανάλυση του ευμετάβλητου κλίματος που διαμορφώνεται, αναφορά ονομάτων και της θέσης που παίρνουν σχετικά, αλλά και εκτενείς αναφορές στις διαπραγματεύσεις με τις Μεγάλες Δυνάμεις. Στην επιστολή της 2.7.1905 αναγγέλλεται το νέο των πρώτων διαπραγματεύσεων των επαναστατών με τις Μεγάλες δυνάμεις στις Μουρνιές Χανίων:

«έχω να σου μεταδώσω σπουδαίαν είδησιν. Χθες οι εν Χανια Πρόξενοι των Προστατίδων Δυνάμεων διεμήνυσαν προς τους εν Θερίσσω, ότι επιθυμούν να έλθη ??? συνέλευση με αυτούς, και τον προσκαλούν να ορίσει το μέρος και την ώρα της συναντήσεως. Όρισαν το χωρίον Μουρνιαίς ως τόπο συναντήσεως και ώραν 10 πμ...»